

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
IČO:	47813121
Projekt:	OP VK 1.5
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky III
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Technologie grafiky III, 3. ročník
Sada číslo:	B-04
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	14
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_B-04-14
Název vzdělávacího materiálu:	Klasifikace tiskových písem
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Lenka Kašpárková

Klasifikace tiskových písem

Plán učiva

- Dělení tiskových písem.
- Normalizace v technickém kreslení.
- 11 klasifikačních skupin.
- Dynamická antikva
- Přejchodová antikva.
- Statická antikva.
- Egyptienka.
- Statický grotesk.
- Geometricky konstruovaný grotesk.
- Statický grotesk.
- Lineární antikva.
- Kaligrafická písma.
- Volně psaná písma.
- Lomená písma.
- Otázky pro zopakování učiva.

Dělení tiskových písem

Typy tiskových písem jsou sdružovány na základě stejných charakteristických znaků do klasifikačních skupin.

U nás byla v roce 1977 zpracována oborová norma (ON 88 1101) = klasifikace Jana Solpery, která dělí všechna tisková písma do čtyř tříd:

1. **Latinková.**
2. **Nelatinková pravosměrná** (azbuka, řecká abeceda).
3. **Nelatinková levosměrná** (arabské písmo).
4. **Ostatní – exotická** (čínské a japonské znaky).

Dále se norma zabývá pouze dělením písem latinkových do klasifikačních skupin, z nichž každá má tři podskupiny:

1. **Písma základního řezu** – stojatá písma, základního, jemného, středního a polotučného duktu.
2. **Vyznačovací a nakloněné řezy** – nakloněná písma (kurzívy) základního, jemného, středního a polotučného duktu.
3. **Zdobené varianty + všechna stojatá a nakloněná písma tučného a velmi tučného duktu.**

11 klasifikačních skupin

1. Dynamická (renesanční) antikva

Aabegh

- Písma vychází z charakteru písma psaného seřízlým perem.
- Patří sem antikvy vytvořené od 2. pol. 15. st. až 1. pol. 18. st. a jejich novodobé modifikace.

Znaky:

- Vlevo našikmená osa stínů oblých liter.
- Méně výrazné rozdíly mezi tenkými a širokými tahy.
- Serify jsou mohutnější a mají výrazně prohnutý klínový náběh.

Použití: Sazba klasické literatury. Vhodné i pro dětské knihy. Zejména novodobé modifikace (moderní) jsou univerzální.

Patří sem: Garamond, Centaur, Times New Roman, Figural.

2. Přejchodová (barokní) antikva

Aabegh

- Patří sem antikvy z 2. pol. 18. st a jejich novodobé modifikace.
- Písma tvoří přechod od antiky dynamické ke statické.

Znaky:

- Osa stínování oblých liter je svislá nebo téměř svislá.
- Rozdíl mezi hrubými a tenkými tahy je výraznější.
- Serify jsou jemné s mírným obloukovým náběhem.

Použití: Převážně jako knižní písmo.

Patří sem: Baskerville, Fournier, Kolektiv.

3. Statická (klasicistní) antikva

Aabegh

- Patří sem antikvy z přelomu 18. a 19. st a jejich novodobé modifikace.
- Písma již tvarově nevycházejí z charakteru psaného písma, jsou to písma kreslená.

Znaky:

- Osa stínů oblých liter je přísně svislá a kolmá na účaří.
- Výrazné rozdíly mezi tenkými a hrubými tahy.
- Serify jsou vodorovné, tenké.

Použití: Převážně jako knižní písmo.

Patří sem: Bodoni, Didot, Modern.

4. Egyptienky

(lineární serifové písmo)

Aabcgh

- Patří sem písma vzniklá od 1. desetiletí 19. st. a jejich novodobé modifikace.

Znaky:

- Stejná šířka všech tahů a serifů.
- Písma nemají stínování.

- Výrazné serify mají čtverhranný nebo trojúhelníkový tvar a jsou bez náběhu nebo jen s mírným náběhem.

Použití: Písma titulková a akcidenční (Akcidenční tiskoviny, noviny, časopisy, příp. knihy).

Patří sem: Clarendon, Memphis, Serifa.

5. Statický grotesk

(lineární bezserifové písmo)

Aabcgh

- Zahrnuje grotesky 19. st. a jejich novodobé modifikace.
- Vychází z kresebného schématu statické antikvy.

Znaky:

- Stínování je zde pouze v náznaku a má svislou osu.
- Nemá serify.
- Otevřené tahy minusek jsou uzavřené, jsou ukončeny vodorovně nebo mírně šikmo.

Použití: Písma jsou užita téměř univerzálně.

Patří sem: Univers, Helvetica, Folio.

6. Geometricky konstruovaný grotesk

(lineární bezserifové konstruované písmo)

Aabcgh

- Písma vycházející z konstruktivismu 20. let 20. st.

Znaky:

- Konstrukce písma vychází z geometrických tvarů (čtverec, obdélník, kruh).
- Nemá stínování (je monolineární).
- Nemá serify (je bezserifové).

Použití: Písma se používají zejména v akcidenční sazbě.

Patří sem: Futura, Eurostyle, Avant Garde, Bauhaus.

7. Dynamický grotesk

(lineární bezserifové písmo)

Aabcgh

- Písma vycházejí ze schématu dynamické antikvy.

Znaky:

- Mírné stínování má vlevo našikmenou osu.
- Nemá serify (je bezserifové).
- Otevřené tahy minusek jsou ukončeny svisle.

Použití: Písma akcidenční i knižní.

Patří sem: Maršův grotesk, Gill Sans, Frutiger.

8. Lineární antikva

(grotesková antikva)

Aabcgh

- Skupina písem, u nichž se mísí charakteristické znaky grotesku a antikvy.

Znaky:

- Šířka tahů může být rozdílná (stínování), ale některá písma mohou být i monolineární.
- Dříky a koncové tahy jsou zřetelně rozšířené nebo ukončené malými, téměř neznatelnými serify (skryté serify).
- Některá písma mohou mít i jemné serify.

Použití: Akcidenční sazba.

Patří sem: Optima, Fritz Quadrata, Copperplate.

9. Kaligrafická písma

(skripty)

Aabcgh

- Písma vychází z kaligrafických historických skriptů, kde se výrazných rozdílů v šířce tahů dosahovalo změnou tlaku na pružné pero i pomocí plochého pera, štětce.

Znaky:

- Velké rozdíly v šířkách tahů.
- Složitá kresba.

Použití: Akcidenční sazba, titulky.

Patří sem: Arabella, Impuls, El Greco.

10. Volně psaná písmo

A a b c g h

- Písmata vycházejí ze současných rukopisných skriptů s malými rozdíly v šířce tahů. Mají charakter písma psaného nástrojem se širokou stopou (např. štětcem).

Znaky:

- Šířka tahů je jen mírně diferencovaná.
- Charakter písma vychází z písem psaných zaobleným a tupým nástrojem.

Použití: Akcidenční a titulková sazba.

Patří sem: Mistral, Signal, Fiesta.

11. Lomená písmo

(fraktury)

A a b c d g h

- Písmata z této skupiny procházela složitým vývojem od gotiky až po 19. st., nová lomená písmata vznikají ojediněle i v současnosti.

Znaky:

- Lomené tahy.
- Komplikovaná kresba (zejména verzálky – velká písmena).
- Výrazné rozdíly v šířce tahů- je zde výrazné stínování.

Použití: Akcidenční tiskoviny.

Patří sem: Alte Schwabacher, Fraktur, Chaurer.

Zásady kombinování písem

- Při práci s písmem se řídíme zásadou používat pokud možno na jedné práci písma jedné rodiny. Zajistíme tak, že tiskovina bude působit jednotným dojmem.
- Jiný přístup však vyžaduje kniha, časopis, akcidenční tiskoviny.
- Volba písma se řídí výtvarným citem, ale i znalostmi o vlastnostech a kresbě písma (klasifikace) a uplatňování typografických zásad.
- Není možné sdružovat dynamickou a statickou antikvu a dynamický a statický grotesk (mají jinou osu stínu).

- Dobře nepůsobí ani grotesk s egyptienkou.
- Disharmonické je i spojení dvou různých kurzív (kromě toho, že mají rozdílnou kresbu, mohou mít i jiný sklon).

Otázky pro zopakování učiva

1. Kdo navrhl dosud platnou klasifikaci tiskových písem?
2. Na které třídy dělí všechna světová písma?
3. Vyjmenuj 11 klasifikačních skupin, do kterých dělíme latinková písma.
4. Které z těchto skupin jsou vhodné pro sazbu souvislého textu?
5. Které skupiny se používají v akcidenční sazbě?

Seznam použité literatury

- BERAN, V. *Aktualizovaný typografický manuál*. 4. vyd. Praha: Kafka design, ISBN 2005. 80-901824-0-2.
- BLAŽEJ, B. *Grafická úprava tiskovin*. Praha: SPN, 1990. ISBN 80-04-23201-9.
- DUSONG, J.- L., SIEGWARTOVÁ, F. *Typografie - od olova k počítačům*. Praha: Svojtka a Vašut, 1997. ISBN 80-7180-296-4.
- ELIŠKA, J. *Vizuální komunikace; písmo*. 1. vyd. Brno: CERM, 2005.
- FORŠT, J. *Abc DTP, zadání a zpracování reklamních tiskovin*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995. ISBN 9788071692225.
- KOČIČKA, P & BLAŽEK, F. *Praktická typografie*. Praha: Computer Press, 2002, ISBN 8072263854.
- ŠALDA, J. *Od rukopisu ke knize a časopisu*. 4. přeprac. vyd. Praha: SNTL, 1983.